

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica 31 (2023)

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.31.5

Joanna Leska-Ślęzak*

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0003-3543-571X

Jarosław Ślęzak**

Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim

ORCID: 0000-0002-3295-1631

Imigranci z Ukrainy w Polsce. Działania integracyjne na przykładzie samorządu województwa pomorskiego

Wprowadzenie

Czynnikiem integrującym i dezintegrującym świat są migracje ludności. Występowały one od zarania kształtowania się organizacji politycznych społeczeństwa. Wśród mechanizmów sprawczych, które je powodują, istotne miejsce zajmują względy ekonomiczne (egzystencjalne) i polityczne (walka o władzę), a także względy cywilizacyjne, np. wiążące się ze zdobyciem wykształcenia czy realizacją określonych potrzeb materialnych bądź duchowych. Od XIX wieku migracje stały się zjawiskiem masowym. Współcześnie, w warunkach globalizacji, uznawane są za fundamentalną wartość i prawo każdego człowieka [Ślęzak 2010: 7].

Migracje międzynarodowe nasiliły się stosunkowo niedawno, bo po 1945 roku, a szczególnie od połowy lat 80. XX wieku. Na współczesne migracje międzynarodowe mają wpływ m.in. czynniki polityczne, ekologiczne, demograficzne, nierówności między bogatą Północą a biednym Południem, a przede wszystkim wybuchające na świecie konflikty [Castles, Miller, Haas 2020: 4]. Wszystkie te elementy są czynnikami wypychającymi (*push factors*), przeciwnymi do przyciągających (*pull factors*), które skłaniają do przemieszczania się.

Celem artykułu jest analiza polskiej polityki migracyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem polityki migracyjnej władz wobec Ukraińców przybywających do

* joanna.leska-slezak@ug.edu.pl

** jaroslaw.slezak@twojestudia.pl

Polski. W opracowaniu postawiono tezę, że zmiany w polskiej polityce migracyjnej związane są z problemami demograficznymi i potrzebami rynku pracy. W celu jej potwierdzenia podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jak ewaluowała polska polityka migracyjna po 2015 roku?
- Jakie były podstawowe założenia polityki migracyjnej Polski po objęciu władzy przez PiS?
- Jakie zmiany instytucjonalne i normatywne wprowadzono po 2015 roku?
- Ilu obywateli Ukrainy przybyło do Polski i osiedliło się w Polsce do 2021 roku?
- Jak wybuch wojny w Ukrainie wpłynął na wzrost liczby migrantów z tego państwa w Polsce?
- Jakie działania na rzecz integracji obywateli Ukrainy podjął samorząd województwa pomorskiego?

Artykuł powstał przy zastosowaniu metody instytucjonalno-prawnej, porównawczej, decyzyjnej i systemowej.

Założenia i praktyka wdrażania polskiej polityki migracyjnej

Polska polityka migracyjna uwarunkowana jest przez wydarzenia związane z kryzysem migracyjnym z 2015 roku, z kryzysem humanitarnym na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowanym w 2021 roku oraz z wybuchem wojny w Ukrainie rok później. Czynnikiem wpływającym na kształt polskiej polityki migracyjnej było również przejście władzy w 2015 roku przez Prawo i Sprawiedliwość, które zajęło negatywne stanowisko wobec relokacji osób poszukujących ochrony międzynarodowej. Obecność imigrantów zaczęto łączyć ze wzrostem zagrożenia terrorystycznego, co przekładało się na poczucie zagrożenia wśród obywateli Polski [Adamczyk 2017: 311–315].

Polityka migracyjna Polski po 2015 roku skupiła się zatem na:

- 1) tworzeniu koalicji przeciwko relokacji imigrantów;
- 2) bezpieczeństwie;
- 3) uprzywilejowaniu cudzoziemców posiadających Kartę Polaka lub polskie korzenie;
- 4) ukierunkowaniu polityki na Wschód;
- 5) otwartości na imigrantów w zależności od potrzeb rynku pracy i rozwoju gospodarczego [Adamczyk 2017: 313].

Wprowadzono zmiany instytucjonalne. Powołano Międzysektorowy Zespół do Spraw Zapewnienia Bezpieczeństwa w Procesie Przesiedleń i Relokacji Cudzoziemców (organ pomocniczy premiera) na czele z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) [Zarządzenie 2016a]. Ponadto w MSWiA 9 kwietnia 2016 roku utworzono Departament Analiz i Polityki Migracyjnej w miejsce Departamentu Polityki Migracyjnej. W departamencie tym realizuje się zadania związane z:

- koordynowaniem spraw powiązanych z polityką migracyjną, a także z kwestiami dotyczącymi integracji cudzoziemców;
- tworzeniem nowych aktów prawnych, a także opiniowaniem ich projektów;
- gromadzeniem danych dotyczących zjawiska migracji, opracowaniem ich i analizowaniem;

- współpracowaniem z instytucjami i organizacjami w zakresie polityki migracyjnej Polski;
- rozpowszechnianiem wiedzy na temat polityki państwa wobec zjawiska migracji [Zarządzenie 2016b].

W strukturze MSWiA utworzono także Departament Polityki Granicznej i Funduszy Międzynarodowych, który zajmuje się polityką graniczną państwa, nadzorem nad Strażą Graniczną i kontrolą ruchu granicznego. Poza tymi instytucjami zagadnienia migracji należą również do kompetencji: Zespołu do Spraw Migracji (organu pomocniczego premiera); Urzędu do Spraw Cudzoziemców; Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; urzędów wojewódzkich; powiatowych centrów pomocy rodzinie [MSWiA 2016].

Po zmianach w sferze instytucjonalnej nastąpiły modyfikacje w prawie. Zmieniono i wprowadzono m.in. ustawy: o Straży Granicznej; o repatriacji; o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; o pomocy społecznej, promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; o swobodzie działalności gospodarczej; o Karcie Polaka; o obywatelstwie polskim; o ewidencji ludności; o cudzoziemcach; Prawo oświatowe; Prawo przedsiębiorców; o szkolnictwie wyższym i nauce; o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Poza tym w 2016 roku unieważniono dokument *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania* oraz plan jego wdrażania. W opinii rządzących miało to związek z tym, iż nie uwzględniały one problemów powstałych w wyniku kryzysu migracyjnego z 2015 roku, jak również kwestii ekonomicznych i bezpieczeństwa [Adamczyk 2021: 20]. Prace w zakresie tworzenia nowego dokumentu wynikały z przyjęcia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* [MSWiA 2017]. Międzyresortowy zespół ds. społeczno-gospodarczych polityki migracyjnej przygotował *Priorytety społeczno-gospodarcze polityki migracyjnej*. Dokument ten przyjęto przez Radę Ministrów w marcu 2018 roku. Wskazano w nim na: dostosowanie polityki migracyjnej do sytuacji na rynku pracy, wspieranie umiędzynarodowienia polskich uczelni, wspieranie integracji cudzoziemców [Adamczyk 2021: 27–28].

Rok później Zespół ds. Migracji MSWiA przygotował projekt nowej polityki migracyjnej Polski, którego autorzy przyjęli zasadę projektowania polityki na krótkie okresy [MSWiA 2020]. W celu jej realizacji w 2020 roku zaakceptowano dokument będący diagnozą stanu wyjściowego do opracowania zaleceń dla przyszłej polityki migracyjnej [MSWiA 2020: 2]. Zwrócono w nim uwagę na wiele aspektów, które dotyczyły: legalnej i nielegalnej migracji, polityki powrotowej, ochrony międzynarodowej, integracji cudzoziemców, przestępczości cudzoziemców oraz migracji Polaków (repatriacja i Karta Polaka). Podkreślono, iż imigranci przybywający do Polski uzupełniają rynek pracy, a także pełnią istotną rolę dla całego systemu gospodarczego. Wykazano m.in., że w latach 2016–2017 wpływ imigrantów zarobkowych z Ukrainy odpowiadał za wzrost o 0,7–0,8 pkt procentowego PKB Polski rocznie. Niniejsza diagnoza była ostatnim oficjalnym dokumentem traktującym o polityce migracyjnej, która miała być realizowana w 2021 roku [MSWiA 2020: 1–2].

Od 2014 roku zauważalny był stopniowy wzrost liczby długoterminowych pobytów w Polsce imigrantów z Ukrainy (częściej wybierali oni pobyt długoterminowy

niż tymczasowy). Według danych Eurostatu w 2018 roku Polska przyjęła 597 tys. imigrantów z Ukrainy. Byli to głównie mężczyźni w wieku 20–48 lat, którzy przybyli w celach zarobkowych [Krajski 2018]. Dane szacunkowe dotyczące Ukraińców przebywających w Polsce przed pandemią wskazują, iż było ich ok. miliona (w tym osoby przebywające na terytorium Polski tymczasowo). Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w 2019 roku w Polsce przebywało 1,32 mln obywateli Ukrainy. W lutym i marcu 2020 roku 150 tys. osób powróciło na Ukrainę. Inni zostali, bowiem sytuacja epidemiologiczna i związane z nią ograniczenia w podróżowaniu skłaniały cudzoziemców do przedłużania pobytu w Polsce. W pierwszym roku pandemii największy wzrost osiedlających się w Polsce obcokrajowców dotyczył właśnie obywateli Ukrainy – 29,4 tys. osób [Cudzoziemcy w Polsce... 2021].

Przed pandemią migranci funkcjonowali w tzw. wahadle, to znaczy na zmianę wyjeżdżali i wracali, korzystając głównie z oświadczeń o możliwości pracy w danym sektorze (np. w budownictwie, w handlu) na okres 6 miesięcy. Dlatego też dane dotyczące Ukraińców w Polsce różnią się między sobą [Olender 2021]. Według danych aktualnych na dzień 1 stycznia 2021 roku ważne dokumenty pobytowe posiadało łącznie 244 tys. obywateli Ukrainy. Następnie ich stan liczebny rósł i w grudniu tego samego roku liczba obywateli Ukrainy posiadających ważne zezwolenie na pobyt w Polsce przekroczyła 300 tys. osób (57% ogółu osiedlających się w Polsce cudzoziemców).

Imigracja ukraińska do Polski w 2014 roku miała charakter zarobkowy. Czynniki wpływającymi na podjęcie decyzji o pracy w Polsce przez Ukraińców były: sytuacja ekonomiczno-gospodarcza w Ukrainie, wprowadzenie ruchu bezwizowego, ułatwiony dostęp do rynku pracy. Nie bez znaczenia było również uruchomienie systemu tzw. oświadczeń o powierzeniu pracy dla obywateli Ukrainy, a także powstanie specjalnego programu Poland Business Harbour (kompleksowy pakiet ułatwiający relokację na terytorium Polski, skierowany do specjalistów i przedsiębiorców branży IT). Głównymi regionami, w których osiedlali się obywatele Ukrainy, były województwa: mazowieckie – 22% osób, małopolskie – 12% osób, wielkopolskie – 12% osób, dolnośląskie – 9% osób. Należy zwrócić uwagę, że ok. 60% z nich było w wieku 18–40 lat, a 12% stanowiły dzieci i młodzież poniżej 18 r.ż. Osoby powyżej 40 r.ż. stanowiły ok. 28% imigrantów z Ukrainy, a 54% osiedlających się w Polsce obywateli Ukrainy było mężczyznami. Otrzymywali najczęściej zezwolenie na pobyt czasowy na okres 3 lat (84%). Osiedlali się w Polsce w związku z podjęciem pracy (77%), ze względów rodzinnych (12%) i edukacyjnych (2%) [Obywatele Ukrainy w Polsce... 2021].

Wybuch wojny w Ukrainie 24 lutego 2022 roku spowodował masowy napływ obywateli ukraińskich do Polski. Przyjmuje się, że jest ich 3,2 mln, z których 2,2 mln zamieszkało w miastach Unii Metropolii Polskich [Raport UMP... 2022]. Z przygotowanego przez Centrum Analiz i Badań opracowania pt. *Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach* wynika, iż najwięcej osób z Ukrainy mieszkało w obszarze warszawskim (469,6 tys., co stanowiło 13% populacji metropolii). W dalszej kolejności dotyczyło to: Górnośląsko-Zagłębiowskiego Obszaru Metropolitalnego (303 tys. osób, czyli 25% populacji); Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (302,5 tys. osób – 23%);

Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (230 tys. osób – 19%); Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego (224 tys. osób – 25%); Rzeszowskiego Obszaru Metropolitalnego (152,2 tys. osób – 35%); Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (114,2 tys. osób – 11%); Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego (101,5 tys. osób – 14%); Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (87 tys. osób – 17%); Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (84,5 tys. osób – 13%); Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego (80,5 tys. osób – 11%) i Białostockiego Obszaru Metropolitalnego (62,4 tys. osób – 11%) [Raport UMP... 2022].

W celu zapoznania się z położeniem ekonomicznym imigrantów/uchodźców, z ich potrzebami i planami, Narodowy Bank Polski (NBP) zlecił badanie dotyczące sytuacji życiowej i ekonomicznej uchodźców z Ukrainy w Polsce. Wynikało z niego, iż:

- imigranci reprezentowali wszystkie rejony Ukrainy, a najwięcej z nich przybyło z Kijowa i okolic;
- tylko 13% z nich przybyło do Polski przez inną granicę;
- ponad 60% z nich stanowiły kobiety z dziećmi, a 24% kobiety, które przyjechały samotnie (głównie poniżej 29 i powyżej 60 r.ż.);
- 50% imigrantów nie była nigdy wcześniej w Polsce;
- 50% posiadało wyższe wykształcenie;
- 50% poszukiwało pracy w niepełnym wymiarze godzin ze względu na opiekę nad dziećmi;
- dwie trzecie badanych uznało, że są w Polsce tymczasowo (poniżej 1 roku), a stałym pobytom zainteresowani byli młodzi, głównie mężczyźni;
- 5% chciała wyjechać do innego kraju [Chmielewska-Kalińska, Dudek, Strzelecki 2022: 48].

Po wybuchu wojny przyjęto nowe rozwiązania prawne skierowane do obywateli Ukrainy. Była wśród nich Ustawa z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa [Ustawa 2022]. Określono w niej szczegółowo zasady legalizowania pobytu obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP bezpośrednio z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na obszarze tego państwa oraz dla obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka (Ustawa 2022: art. 1 ust. 1). Ponadto odniesiono się do: zasad powierzenia im pracy i podejmowania przez nich działalności gospodarczej; udzielania pomocy; przedłużania okresów legalnego pobytu; kształcenia i wychowania dzieci i uczniów będących obywatelami Ukrainy oraz opieki nad nimi. Omawiany akt wielokrotnie nowelizowano. Do ustawy wydano wiele przepisów wykonawczych i zmodyfikowano istniejące akty [Rozporządzenie MEiN 2022a, 2022b; Rozporządzenie MSWiA 2022; Rozporządzenie RM 2022].

Ukraińcy otrzymali ochronę czasową, co uprawnia ich do pobytu w Polsce przez 18 miesięcy. W tym okresie mają prawo do opieki medycznej, pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, 500+, 300+ i jednorazowego świadczenia w wysokości 300 zł na osobę. Mają również możliwość podjęcia zatrudnienia, otrzymania elektronicznego dokumentu pobyтового diia.pl (wydawanego tylko osobom dorosłym) oraz otrzymania zezwolenia na pobyt czasowy, co umożliwi im podróżowanie w ramach strefy Schengen przez okres 90 dni w przeciągu każdych 180 dni, a także – jeśli to

możliwe – powrót na Ukrainę. Należy podkreślić, iż obywatele Ukrainy nie mają możliwości korzystania z Indywidualnego Programu Integracyjnego [SIP 2023].

Trójmiasto – Gdańsk, Sopot, Gdynia – było jednym z celów podróży imigrantów/ uchodźców z Ukrainy. Na terenie Trójmiasta przebywa ich ok. 56 tys., a liczba osób, które będą się ubiegać o pobyt czasowy w związku z wojną w Ukrainie, wyniesie ok. 80 tys. (według wojewody pomorskiego). Liczba osób, które korzystają z zakwaterowania zorganizowanego, to 56 tys., a numery ewidencyjne PESEL wydano dla 54 tys. osób. Monitorowana przez Pomorski Urząd Wojewódzki dzienna liczba telefonów z ukraińskim prefiksem to 43 tys. W Trójmieście do przedszkoli oraz szkół podstawowych i średnich uczęszcza 5,2 tys. dzieci z Ukrainy, w tym 3,1 tys. w Gdańsku, 432 w Sopocie i 1664 w Gdyni [Palińska 2022]. Trudno dokładnie określić liczbę Ukraińców w Trójmieście, ponieważ brakuje dokładnych statystyk. Wpływa na to również mobilność obywateli Ukrainy wewnątrz Polski oraz ich wyjazdy na Ukrainę i powroty do Polski.

W działania kierowane do obywateli Ukrainy włączył się samorząd województwa pomorskiego. Uchwałą nr 885/284/2 Zarządu Województwa Pomorskiego został powołany Zespół Zadaniowy do Spraw Regionalnej Polityki Migracyjnej, który kontynuował pracę zespołu powołanego na lata 2018–2020 (Uchwała nr 330/318/2018). W skład zespołu wchodzi przedstawiciele departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, jednostek samorządu województwa pomorskiego wykonujących działania w obszarach dotyczących adaptacji i integracji imigrantów, a także jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe zaangażowane w realizację działań integracyjnych. Do zadań zespołu należy wymiana informacji o działaniach z zakresu integracji imigrantów, a także wymiana doświadczeń między lokalnymi jednostkami samorządu terytorialnego.

W *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, w drugim celu strategicznym o nazwie „Otwarta Wspólnota Regionalna” przedstawiono istotę systemowej integracji imigrantów w sferze ekonomicznej, kulturowo-społecznej, prawno-instytucjonalnej, tożsamościowej i przestrzennej, która powinna zapewnić imigrantom jednakowe szanse jak mieszkańcom województwa. Do prac zespołu należy także monitorowanie wdrożenia założeń SRWP 2030 oraz Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej [*Pomorska Rada...* 2023].

Pierwsze spotkanie Zespołu Zadaniowego ds. Regionalnej Polityki Migracyjnej odbyło się 20 stycznia 2023 roku. Omówiono wówczas działania Samorządu Województwa Pomorskiego związane ze wsparciem dla Ukrainy. Ponadto określono perspektywę finansową w zakresie polityki migracyjnej na lata 2021–2027. Omówiono także funkcjonowanie programu „EU-BELONG”. Marcin Fuchs, dyrektor Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, przybliżył zapisy programu „Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027”. W spotkaniu uczestniczyli zaproszeni goście, m.in. Yurii Zabiaka – przedstawiciel Gdańskiej Rady Imigrantów i Imigrantek [*Pomorskie z Ukrainą* 2023].

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020 (Oś Priorytetowa 14 „Integracja Imigrantów”, Działanie 14.1) realizuje w trybie nadzwyczajnym

projekt „Pomorskie z Ukrainą” dotyczący przeciwdziałania skutkom kryzysu wywołanego konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy. Projekt realizowany jest w systemie grantowym od 1 września 2022 roku do 31 stycznia 2023 roku. Jego celem jest działanie na rzecz integracji społecznej imigrantów ze społecznością lokalną ukierunkowane na całościową integrację społeczną i zawodową imigrantów. Projekt grantowy przewiduje realizację inicjatyw związanych m.in. ze wsparciem bytowym, usługami opiekuńczymi, doradztwem zawodowym, tłumaczeniami, nauką języka polskiego, kursami zawodowymi oraz pomocą prawną i psychologiczną. Przewiduje się także szkolenia dla pracowników organizacji pozarządowych wspierających osoby z doświadczeniem migracyjnym. Efektem projektu będzie wsparcie 1850 osób z doświadczeniem migracji (przybyłych do Polski od 28 lutego 2022 roku), a także przeszkolenie 70 pracowników i wolontariuszy instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych, którzy realizują wsparcie dla osób z doświadczeniem migracyjnym. Wartość projektu to 28 165 847,03 zł, w tym 23 940 969,97 zł z Europejskiego Funduszu Społecznego i 4 224 877,04 zł dotacji z budżetu krajowego. Uprawnione podmioty to:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe;
- inne osoby prawne, podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne [Pomorskie z Ukrainą 2023].

Program „EU-BELONG” (współfinansowany ze środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji Unii Europejskiej), wspierany przez instytucje takie jak Rada Europy, Europejski Komitet Regionów i Międzynarodowa Organizacja ds. Migrantów, realizowany jest przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej jako Koncepcja Integracji Międzykulturowej w Województwie Pomorskim. W ramach projektu odbywają się 4 spotkania on-line trwające po 2,5 godziny (w różnych sesjach tematycznych). Spotkania są otwarte, rejestracja na każde z nich jest oddzielna. Po zakończeniu spotkań wirtualnych odbywają się Laboratoria Nauki, organizowane w Gdańsku w trybie stacjonarnym.

Temat pierwszej sesji to „Komunikacja międzykulturowa w miejscu pracy”. Spotkanie dotyczyło określenia, jak różnice kulturowe wpływają na wyzwania i możliwości pracy w różnorodnej kulturowo grupie. Kolejna sesja dotyczyła „Roli błędów poznawczych i mediów w kształtowaniu postaw społecznych wobec osób z doświadczeniem migracji i/lub uchodźstwa”. Celem spotkania było uświadomienie błędów poznawczych i ich wpływu na kształtowanie postaw. W trakcie sesji analizowano informacje publikowane w mediach. Osoby uczestniczące w spotkaniu dowiedziały się, jak poprawnie konstruować informację dotyczącą osób z doświadczeniem migracyjnym, a także jak krytycznie rozumieć przekazy medialne. Trzecie spotkanie dotyczyło „Komunikacji międzykulturowej w życiu codziennym”. W jego trakcie zwrócono uwagę na wpływ różnic kulturowych na komunikację, pracę, hierarchię wartości oraz na to, jak różnice kulturowe mogą wpłynąć na nieporozumienia w grupie różnonarodowej kulturowo.

Czwarta sesja, „Pierwsza pomoc psychologiczna w kontakcie z osobą z doświadczeniem migracji i/lub uchodźstwa”, skierowana była do osób bez wykształcenia

psychologicznego. Uczestniczące w niej osoby dowiedziały się, jak odpowiedzialnie, humanitarnie, wspierająco i praktycznie pomagać osobom z doświadczeniem migracyjnym i/lub uchodźczym oraz innym osobom doświadczającym poważnych wydarzeń kryzysowych [*EU BELONG rekrutacja...* 2023].

„Akademia Młodego Lidera for Ukraine” to projekt realizowany w 2022 roku w ramach inicjatywy „!Pomorskie. Pomoc Ukrainie”. Ten bezpłatny projekt skierowany był do osób z wyższym wykształceniem, które chciały się odnaleźć w polskiej rzeczywistości. W ramach projektu zrealizowano 5-dniowe warsztaty on-line, których celem było rozwinięcie umiejętności przywódczych oraz poznanie polskiego prawa pracy, podstaw finansów i zarządzania projektami. Projekt kierowano do osób powyżej 24 r.ż. z 2-letnim doświadczeniem zawodowym, znajomością języka angielskiego na poziomie B1/B2, które chciały realizować się zawodowo w Polsce i planowały otworzyć firmę [*Akademia Młodego Lidera* 2023].

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” przygotowało dla osób z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy w wieku 50+ program grantowy pod nazwą „Nowe relacje – działania na rzecz włączenia i integracji międzypokoleniowej osób z Ukrainy z doświadczeniem uchodźczym”. Celem programu była adaptacja społeczna uchodźców z Ukrainy w Polsce w wieku 50+, w tym osób z niepełnosprawnościami. Wspierane były projekty zapobiegające dyskryminacji, promujące wielokulturowość, a oparte na tolerancji i autonomii. Granty w wysokości 40–80 tys. zł kierowano do organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury, które miały doświadczenie w aktywizacji lub integracji osób w wieku 50+ lub organizowały inicjatywy integrujące migrantów i/lub uchodźców. W realizację projektów miały być włączane inne grupy, m.in. polscy seniorzy czy Ukraińcy, którzy mieszkali w Polsce przed 28 lutego 2022 roku. Projekt rozpoczął się 28 października 2022 roku i trwał przez 8 miesięcy [*Program grantowy...* 2023].

W ramach działań Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku obywatele Ukrainy mogli skorzystać z doradztwa zawodowego, ustalić potrzeby i sprawy, które trzeba załatwić, jak również otrzymać informacje o innych instytucjach, w których mogli uzyskać pomoc [Wiloch 2022]. „Porozmawiajmy o rynku pracy” to projekt doradczy realizowany przez WUP, a dedykowany obywatelom Ukrainy. W jego ramach organizowano kompleksowe wsparcie dla cudzoziemców, w tym dla obywateli Ukrainy. Podczas spotkania cudzoziemiec mógł m.in. odbyć rozmowę dotyczącą kwalifikacji i umiejętności, uzyskać pomoc w przygotowaniu CV i w szukaniu możliwości podjęcia pracy w branżach, w których nie miał doświadczenia zawodowego. Do 16 sierpnia 2022 roku udzielano pomocy głównie kobietom (do urzędu zgłosiło się ich 1076), które korzystały z doradztwa zawodowego. Były to kobiety w różnym wieku, które miały zamiar zostać w Polsce i wiązały swoją karierę zawodową z Pomorzem [Wiloch 2022].

Działania Samorządu Wojewódzkiego Pomorskiego nastawione są na integrację, wielokulturowość, współpracę instytucji i organizacji pozarządowych z imigrantami z Ukrainy. Celem tych działań jest integracja, wielokulturowość i aktywizacja na rynku pracy. Bariera, którą muszą pokonać obywatele Ukrainy, aby integrować się ze społeczeństwem lokalnym, jest nauka języka polskiego, dlatego wraz z pojawieniem się pierwszych uchodźców/imigrantów rozpoczęto darmowe kursy języka polskiego,

organizowane m.in. przez organizacje pozarządowe i Uniwersytet Gdański. Znajomość języka polskiego otwiera obywatelom Ukrainy możliwość adaptacji i integracji w nowych warunkach, a także możliwość udziału w życiu społecznym.

Podsumowanie

Końcowa refleksja nad problematyką podjętą w artykule pozwala stwierdzić, że migracja nie jest nowym zjawiskiem społecznym, ale strategią, za której pomocą ludzie próbują rozwiązywać trudne sytuacje życiowe związane z zagrożeniem bezpieczeństwa i sytuacją ekonomiczną. Migranci nie do końca zdają sobie jednak sprawę, że zmieniając na stałe lub czasowo miejsce życia i pracy, stają wobec nowych wyzwań i nowych trudności codziennego życia w państwie przyjmującym, dlatego potrzebują pomocy. Imigranci/uchodźcy oczekują pomocy od zorganizowanych struktur społecznych, tj. rządów, administracji, wyspecjalizowanych instytucji pomocowych. Instytucje publiczne poprzez system uregulowań prawnych dotyczących migracji mają możliwość niwelowania zagrożeń związanych z migracją. Są w stanie określić zyski, koszty i straty dla poszczególnych segmentów życia społecznego.

Niezależnie od indywidualnych potrzeb migrantów polski rząd od 2015 roku przygotowywał nowe regulacje prawne dotyczące polityki migracyjnej. Było to skutkiem ówczesnego kryzysu migracyjnego w Europie. Rząd podjął decyzję o zmianie prawa migracyjnego, aby mieć pełną kontrolę nad strumieniem przybywających do Polski migrantów. Ukierunkował te regulacje na kwestie rynku pracy i głównie na pracowników z Ukrainy. Przed wybuchem wojny w Polsce przebywało ich ok. 1,5 mln, a przyjeżdżali do naszego kraju głównie z przyczyn ekonomicznych.

Wybuch wojny w Ukrainie zmusił polski rząd do podjęcia kolejnych regulacji prawnych. Wprowadzono Ustawę z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy Ukrainie w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (nazwaną „specustawą”). Dzięki jej zapisom zniesiono szereg wcześniejszych ograniczeń administracyjnych związanych z pobytom obywateli Ukrainy na terytorium RP i wprowadzono udogodnienia, m.in. możliwość przebywania na terytorium Polski od momentu wybuchu wojny w Ukrainie przez okres 18 miesięcy bez dodatkowych zezwoleń.

W akcję pomocy obywatelom Ukrainy włączyły się samorządy, również Samorząd Województwa Pomorskiego. Uruchomiono szereg programów pomocowych, m.in.: „Pomorskie z Ukrainą” – dotyczący przeciwdziałania skutkom kryzysu wywołanego konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy; „EU-BELONG” – realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej; „Koncepcja integracji międzykulturowej w województwie pomorskim”; „Akademia Młodego Lidera for Ukraine” – realizowany w ramach inicjatywy „!Pomorskie. Pomoc Ukrainie”. Za istotne uznano niwelowanie barier w adaptacji i integracji obywateli Ukrainy w Polsce. Wprowadzono nieodpłatne kursy języka polskiego dla osób dorosłych, dostosowano system oświaty do dzieci z Ukrainy. Podjęte działania miały zachęcić przybyłych do pozostania w Polsce, która boryka się z problemami niedostatecznej siły roboczej, a także z problemami demograficznymi.

Bibliografia

- Adamczyk Anita. 2017. *Kryzys migracyjny w Europie a polska polityka imigracyjna*. „Studia Migracyjne. Przegląd Polonijny” 43(1): 307–331.
- Adamczyk Anita. 2021. *(Nie)intencjonalna polityka migracyjna Polski*. Poznań: Wydawnictwo UAM.
- Akademia Młodego Lidera. 2023. https://pomocukrainie.pomorskie.eu/2022/09/28/akademia-mlodego-lidera-for-ukraine/?doing_wp_cron=1719842841.3540630340576171875000 (dostęp: 23 lutego 2023).
- Castles Stephen, Miller Mark, Haas Hein Gysbert de. 2020. *The age of migration. International population movements in the modern world*. London: Red Globe Press.
- Chmielewska-Kalińska Iza, Dudek Beata, Strzelecki Paweł. 2022. *Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP*. 2023. Warszawa: NBP. Departament Statystyki.
- Cudzoziemcy w Polsce po 2020 r. 2021. Urząd do spraw Cudzoziemców. <https://www.gov.pl/web/udsc/cudzoziemcy-w-polsce-po-2020-r> (dostęp: 20 lutego 2023).
- EU BELONG rekrutacja na spotkania on-line. 2023. <https://rops.pomorskie.eu/2023/02/15/eu-belong-rekrutacja-na-spotkania-on-line/> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Krajski Michał. 2018. *Ilu przyjęliśmy imigrantów w 2018 roku*. <https://prawy.pl/71838-ilu-przyjelimy-imigrantow-w-2018-r> (dostęp: 23 lutego 2023.)
- Leska-Ślęzak Joanna, Ślęzak Jarosław. 2019. *Nowe podejście do problemu migracji. Zmiany w polityce migracyjnej RP*. „Cywilizacja i Polityka” (17): 144–153.
- Leszczyński Marek. 2011. *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa: Difin.
- MSWiA. 2016. *Departament Polityki Granicznej i Funduszy Międzynarodowych*. <https://bip.mswia.gov.pl/bip/organizacja/24002,Departament-Polityki-Granicznej-i-Funduszy-Miedzynarodowych.html> (dostęp: 23 lutego 2023).
- MSWiA. 2017. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. <https://www.muir.gov.pl/media/48672/SOR.pdf> (dostęp: 23 lutego 2023).
- MSWiA. 2020. *Polityka migracyjna Polski – diagnoza stanu wyjściowego*. <https://www.gov.pl/web/mswia/polityka-migracyjna-polski--diagnoza-stanu-wyjsciowego> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Obywatele Ukrainy w Polsce – raport. 2021. Urząd do spraw Cudzoziemców. <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--raport> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Olender Łukasz. 2021. *Górny: Liczba Ukraińców w Polsce wróciła do poziomu sprzed pandemii; statystyki mogą być zaburzone*. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Gorny-Liczba-Ukraincow-w-Polsce-wrocila-do-poziomu-sprzed-pandemii-statystyki-moga-byc-zaburzone-8239097.html> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Palińska Ewa. 2022. *Ukraińscy uchodźcy: kto wraca, kto zostaje*. <https://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/llu-Ukraincow-przebywa-w-Tojmiescie-n170783.html> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Pierwsze spotkanie zespołu zadaniowego ds. regionalnej polityki-migracyjnej w 2023 roku. 2023. <https://raps.pomorskie.eu/2023/01/20/pierwsze-spotkanie-zespołu-zadaniowego-ds-regionalnej-polityki-migracyjnej-w-2023-roku> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Pomorska Rada ds. regionalnej polityki migracyjnej. 2023. <https://rops.pomorskie.eu/polityka-migracyjna/zrpm/> (dostęp: 23 lutego 2023).

- Pomorskie z Ukrainą*. 2023. rops.pomorskie.eu/projekty-rops/pomorskie-z-ukraina/ (dostęp: 23 lutego 2023).
- Program grantowy towarzystwa inicjatyw twórczych na rzecz osób z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy*. 2023. <https://e.org.pl/projekty/nowe-relacje/> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Raport UMP: w Polsce mieszka obecnie prawie 3,2 mln obywateli Ukrainy*. 2022. <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/raport-ump-w-polsce-mieszka-obecnie-prawie-32-mln-obywateli-ukrainy> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Sierpowska Iwona. 2015. *Bezpieczeństwo socjalne jako dobro publiczne*. „Zeszyty Naukowe PWSZ w Legnicy” (3): 45–58.
- SIP. 2023. *Portal prawny dla osób uciekających z Ukrainy*. <https://ukraina.interwencja-prawna.pl> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Ślęzak Jarosław. 2010. *Instytucjonalizacja życia migracyjnego w przestrzeni lokalnej Gdańska*. Toruń: Europejskie Centrum Edukacyjne.
- Wiloch Marta. 2022. *Ukraińcy zainteresowani pomorskim rynkiem pracy*. https://wupgdansk.praca.gov.pl/ru/ua-aktualnosci/-/asset_publisher/YMzAAWy2lj9L/content/18921236-ukraincy-zainteresowani-pomorskim-rynkiem-pracy (dostęp: 23 lutego 2023).
- Wyciechowska Iwona. 2006. *Uchodźcy*. W: *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i Perspektywy*, Janusz Symonides (red.), 102–126. Warszawa: Scholar.

Akty prawne

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów Europejski Program w zakresie migracji. 2015. Document 52015DC0240. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52015DC0240> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 roku. 1951. Dz.U. z 1991 Nr 119 poz. 515.
- Rozporządzenie MEiN z dnia 21 marca 2022 roku w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. 2022a. Dz.U. z 2022 poz. 645.
- Rozporządzenie MEiN z dnia 11 sierpnia 2022 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. 2022b. Dz.U. z 2022 poz. 1711.
- Rozporządzenie MSWiA z dnia 16 marca 2022 roku w sprawie wzoru wniosku o świadczenie pieniężne za zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi. 2022. Dz.U. z 2022 poz. 608.
- Rozporządzenie RM z dnia 15 marca 2022 roku w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznania tego świadczenia i przedłużenia jego wypłaty. 2022. Dz.U. z 2022 poz. 605.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. 2012. Dz.U. UE C 326 z 26.10.2012: 47–390. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. 2004. Dz.U. z 2022 poz. 2140.

- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o Karcie Polaka. 2007. Dz.U. z 2022 poz. 91.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe. 2016. Dz.U. z 202 poz. 762.
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. 2022. Dz.U. z 2022 poz. 583.
- Zalecenie Komisji (UE) 2015/914 z dnia 8 czerwca 2015 roku dotyczące europejskiego programu przesiedleń. 2015. Dz.U. UE L 148 z 13.06.2015: 32–37. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32015H0914> (dostęp: 23 lutego 2023).
- Zarządzenie nr 21 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lutego 2016 roku w sprawie Międzysektorowego Zespołu do spraw zapewnienia bezpieczeństwa w procesie przesiedleń i relokacji cudzoziemców. 2016a. M.P. z 2026 poz. 192.
- Zarządzenie Nr 45 Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 2016 roku zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji. 2016b. M.P. z 2016 poz. 348.

Immigrants from Ukraine in Poland. Integration activities on the example of the local government of the Pomeranian Voivodeship

Abstract

The purpose of the article is to analyze Poland's migration policy with a particular focus on Poland's immigration policy towards migrants from Ukraine on the example of the activities of the local government of the Pomeranian Voivodeship. Changes in Polish migration policy are presented, the activities of the local government of Pomorskie Voivodeship aimed at adaptation and integration of immigrants/refugees from Ukraine into Polish society are presented. The article puts forward the thesis that changes in Polish migration policy are related to demographic problems and the needs of the labor market in Poland. The migration crisis in 2015 influenced changes in legal regulations facilitating the possibility for immigrants from Ukraine to settle and work in Poland. The Act of March 12, 2022 on assistance to citizens of Ukraine in connection with the armed conflict on the territory of that country confirmed Poland's openness to newcomers from Ukraine. In the Pomeranian Voivodeship, a resolution of the Board of Pomeranian Voivodeship established a Task Force for Regional Migration Policy, whose tasks include the exchange of information, activities in the field of integration of immigrants, experience between local, national and international local government units. In the Development Strategy of the Pomeranian Voivodeship 2030 in the strategic objective 2 "Open Regional Community" – presents the essence of systemic integration of immigrants at the same time the project – "Pomerania with Ukraine" on counteracting the effects of the crisis caused by the armed conflict on the territory of Ukraine is implemented on an emergency basis.

Keywords: Gdansk, immigration, integration of immigrants, Poland's migration policies, Ukrainians